

СТАНОВИЩЕ

За дисертационен труд на тема: “Ролята на интернет технологиите и социалните мрежи за гражданското участие в България /на примера на протестите юни 2013 – юли 2014/“ на Константин Петров Павлов, редовен докторант към Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, зачислен със заповед на Ректора: № РД 20-193/23.01.2015 г.; за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата 05.11.01. (Социология). Научни ръководители на докторанта: проф. д-р Петя Кабакчиева, проф. д.п.н Нели Огнянова

От професор д-р Петя Любомирова Кабакчиева, Катедра Социология, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, член на научното жури, назначено със Заповед на Ректора на СУ № РД 38-102 от 13.02.2019 г.

1. Представяне на дисертацията.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение, едно приложение и библиография, включваща 54 заглавия на български и 240 на английски език. Общият обем на текста е 249 страници, включва 39 фигури и 13 таблици. Публикациите на докторанта са повече от достатъчни за защита – три самостоятелни и няколко в съавторство, на български и английски езици, част от тях в реферирани издания.

Дисертацията следва класическа структура: в увода са представени целите, задачите, хипотезите на дисертационния труд; първата глава въвежда основните понятия; втората изяснява методологията на изследванията; третата анализира резултатите от самите емпирични изследвания и в заключението се дават основните изводи и се чертаят бъдещи насоки за работа по темата.

Докторската теза в първа глава няма претенции за теоретична оригиналност и преосмисляне на теоретични подходи, не се занимава и с дебат около концепти, но очертава важните за разбирането на интересуващия автора предмет широк кръг понятия – виждания за демокрация, типове демокрация, гражданско участие, типове гражданско участие с фокус върху електронните форми на демокрация и гражданско участие. Представя се за първи път пред българския читател модела на Норберт Керстинг за онлайн – офлайн форми на гражданско участие с фокус върху онлайн формите, както и много полезната му типология на демокрацията като хибридна и

смесена; виждането на Мануел Кастелс за появата на мрежовото социално движение, предлагат се инструменти и характеристики на интернет комуникацията, като специално искам да подчертая въвеждането на понятието „виралност“, което ще играе ключова роля при използваната от Павлов методология. Втората глава описва методологията, която по същество разработва емпирични индикатори за тестване на модела на Керстинг в български условия, както и на виждането на Кастелс за мрежовото социално движение, въвеждат се и използваните в третата глава методи за анализ на медийното съдържание. Емпиричните изследвания в третата глава впечатляват както със събраната огромна база данни, така и с множеството методи за обработката им, тъкмо защото авторът не се предоверява само на един от тях, а държи да провери валидността на данните си. Използва се честотен диахронен анализ, семантичен анализ на хаштаговете, изследва се взаимовръзката между тях, прави се анализ на виралността на протестната комуникация, както и на виралните цикли, проследява се „местоположението“ на протестните действия през онлайн комуникацията, има и социологическо изследване на възникналия постпротестен политически субект „Да, България“.

2. Приноси.

Отвъд това сравнително формално представяне, искам да започна съдържателния си коментар с тезата, че тази дисертация можеше да бъде написана само от човек като Константин Павлов. Както се вижда от темата ѝ, тя е интердисциплинарна – предполага познания в областта на социалните науки – социология и политология; медийни изследвания, както и добра статистическа и ИТ грамотност. Темата е и много актуална – в ситуация на обща криза на представителната демокрация, увеличаващ се фокус върху демокрация на участието, свръх бързо развитие на информационните технологии, неизбежно стои въпросът как ще се съчетае това развитие с демокрацията, ще породи ли нови форми на участие или ще подпомогне нови начини на манипулация на гражданите, ще има ли реален положителен ефект върху обсъждане на горещи проблеми или ще замъглява картината. Така че изборът на темата и разработването ѝ е крачка в бъдещето – и като предмет и като методология. Отчитам това като принос на дисертационния труд. Твърдя също, че не всеки социален учен може да напише такъв тип дисертация, не случайно точно човек като Константин Павлов дръзва да поеме по този изследователски път. Той е завършил инженерство, блогър е, активната му гражданска позиция неизбежно провокира любопитството му и го отвежда към

социалните науки. Като един от неговите научни ръководители мога да свидетелствам, че за четирите години от началото на докторантурата си той се втурна смело и отговорно да навакса и трупа познания в тези науки, като често пъти беше застиган от съмнения, които подхранваха саморефлексивността му и критичното му мислене. Самата дисертация търпеше постоянни промени в зависимост от бележките, които получаваше. Тъкмо защото си даваше сметка за своята потопеност в предмета, той намножаваше методите на изследване с оглед тестване на валидността им и преодоляване на субективизма. В крайна сметка резултатът наистина е интердисциплинарен и е продукт на многостранните интереси и познания на Константин Павлов.

Първоначално темата бе много по-широко формулирана, но тъй като е ясно, че е невъзможно да се даде категоричен и общ отговор на въпроса за ролята на интернет технологиите и социалните мрежи за гражданското участие, фокусът падна върху социалния контекст в България и дори още по-конкретно – върху едно конкретно събитие – протестите 2013 – 2014 г.. Държа да отбележа, че в дисертацията отсъстват идеологически коментари, тя хладно и методично представя хаштаговете, връзката между онлайн и офлайн активността, връзка, често обсъждана, но, доколкото ми е известно, не проверявана емпирично в България. В този смисъл дисертацията е важно, проверимо емпирично доказателство за взаимовръзката между онлайн и офлайн протестна активност, при това в диахронен аспект. Това според мен е много значим принос, още повече, както отбелязах, не познавам подобно изследване в България. На свой ред емпиричен принос е събраният и анализиран архив на онлайн действията по време на протестите, който може да бъде използван от други изследователи.

Въпреки че отделните методи сами по себе си взети, са известни, бих определила като методологически принос тяхната комбинация в един комплексен многомерен модел за изследване на гражданското участие в рамките на хибридно пространство на Мануел Кастелс /обединяващо виртуално и градско пространства/, специално бих открила изследването на виралността и виралните цикли. По-важно е друго – този многомерен модел може да се използва за тестване на виждането на Кастелс за мрежовите социални движения в различни социални контексти и да отчита специфичното и общото в протестните социални движения в различни държави. Така, на базата на серия емпирични проучвания, може сериозно да се отговори на въпроса за влиянието на технологиите върху културата на участието, а не да се остава при хипотетични

теоретични конструкти. В българския случай използваната методология регистрира появата на новия социален актьор – мрежово социално движение, който, по думите на автора, покрива характеристиките, описани от Мануел Кастелс – това на свой ред е съществен принос спрямо появата на ново знание, както и описанието на това ново мрежово социално движение – топографията на активността, която обхваща, освен София, повече градове извън страната, отколкото вътре в нея; особената му хоризонтална организация и т.н. Добре би било да се направи опит за реконструиране на социалния статус на протестиращите, донякъде този въпрос се засяга през изследването на възникналия след протестите политически субект „Да, България“. Изследването на „Да, България“ хвърля известна светлина и на въпроса за степента на устойчивост на протестната енергия, без да може да даде пълен отговор.

Изследването на конкретния случай на протестите юни 2013-юли 2014 установява, както отбелязах, появата на нов социален актьор, мрежово социално движение, обитаващо едновременно виртуално и градско пространство, които взаимно се обогатяват и стимулират. Отговорът на въпроса дали този нов социален актьор, дали въобще установената позитивна взаимовръзка между офлайн и онлайн активност в конкретния случай, ще допринесе за обогатяването и налагането на различни форми на делиберативна демокрация и демокрация на участието, която като цяло би променила политическия климат в страната, трябва да се търси в бъдещи изследвания. Например стои проблемът до каква степен мрежовото социално движение води до сериозно обсъждане на теми и формулиране на политики, т.е. до налагане на делиберацията като полезен и продуктивен инструмент за промяна на съществуващи политики. Тази дисертация не дава отговор на тези въпроси, но поставя ясно самите въпроси, а и предлага методологически инструмент, който да се използва при търсенето на отговорите. Това вече е значим успех на дисертацията.

След изброяването на приносите на докторанта, държа да отбележа, че нямам конфликт на интереси с него.

3. Заключение

Написаното дотук води до категоричното ми заключение, че дисертацията е сериозен научен труд, с важни приноси, така че убедено гласувам, и препоръчвам на членовете на научното жури без колебание да вземат същото решение, за присъждане на научната и образователна степен „доктор“ в професионално направление 3.1. Социология,

антропология и науки за културата 05.11.01. (Социология) на Константин Петров
Павлов.

23.04.2019

Проф. д-р Петя Кабакчиева